

Módszertani Közlemények *(Kelemenné Széll Zsuzsanna)*

Dobcsányi Ferenc főszerkesztő 1960–2012
Bácsi János főszerkesztő 2012–

SZEGEDI EGYETEM JUHÁSZ GYULA PEDAGÓGUSKÉPZŐ KAR. SZEGED.

A pedagógiai-módszertani kultúra megismertetése

Az 1960-tól folyamatosan megjelenő egyik legismertebb és a pedagógusok által kedvelt pedagógiai, módszertani folyóiratunk a *Módszertani Közlemények*. A kiadvány jogutódja az 1930-as években indult *Cselekvés Iskolája* című folyóiratnak. Elsősorban az általános iskolai pedagógusokat szólítja meg, de minden gyakorló tanár és tanító, valamint a pedagógia iránt érdeklődő olvasó talál benne hasznos és érdekes olvasnivalót. A szerzők folyamatosan ügyelnek arra, hogy olyan cikkek jelenjenek meg, amelyek a közoktatás minden területét érintik. A gyakorlatorientált folyóirat nem tekint el attól sem, hogy a közoktatás-politika változásaira kitérjen, ez a lap a magyarországi pedagógiai-módszertani kultúra megismertetéséhez, fejlesztéséhez szeretne hozzájárulni.

A szerzők célja az, hogy napjaink gyorsan változó társadalmában, az iskolával, a pedagógusokkal, a közoktatással szemben támasztott egyre újabb elvárásoknak megfelelni akaró pedagógusok számára segítséget, iránymutatást nyújtson. Egy-egy oktatási intézmény értékét, hírét, eredményeit elsősorban az dönti el, mi történik a falai között. Az iskolákban folyó munka eredményességét az adja, ami a tantermek falain belül zajlik: ami és ahogyan a tanítási órákon történik. Ez meghatározza a gyermekek tanuláshoz, tanításhoz, tudáshoz való attitűdjét, de a világ iránti érdeklődését is. Az iskolákban folyó munka is befolyásolja, milyen mértékben képes egy-egy diákja megőrizni a nyitottságát a világ felé, kiteljesíteni képességeit, formálni értékrendjét. Ez a módszertani folyóirat éppen emiatt azt tekinti fő feladatának, hogy tájékoztasson az új iskolai és oktatási megújulásokról, nemcsak oktatási módszerekben, hanem új eljárásokban, gyermekszemléletben, tanár-diák kapcsolatban is. Kihívásnak tekinti, hogy választ adjon arra a kérdésre is, hogyan lehet úgy tanítani, hogy a tanulás érdekes és élvezetes maradjon a diáknak mindvégig, miközben változik az életkora és a személyisége. Teszi mindezt oly módon, hogy bemutatja, interpretálja a hazai és a külföldi pedagógiai szemléletet, módszereket, felfogásokat. Jó gyakorlatokat mutat be, megismerteti az olvasót kipróbált és bevált műhelygyakorlatokkal, különös tekintettel a közoktatás alapozó intézményeire.

A folyóirat szerkesztői kiemelt figyelmet fordítanak az anyanyelv ápolására határon belül és határon túl. Feladatuknak tekintik a hagyományőrzést, a magyar nyelvi kultúra megőrzését és ápolását. Az egyes rovatokban helyt ad a legmodernebb szaktudományi és módszertani kiadványok megismertetésének, jeles évfordulóink, ünnepeink megemlékezéseinek.

A kezdetektől megjelenő papíralapú folyóirat külön érdekessége és erénye, hogy vidéki lapként egy pedagógusképző intézmény kezdeményezése alapján jött létre: a Szegedi Pedagógiai Főiskola és a Szegedi Tanítóképző Intézet kiadványaként indult útjára 1960-ban. Alig két év múlva azonban, miután megszűnt a tanítóképző intézet, már az így önállóvá vált főiskola adta ki. A folyóirat 1967-től minden pedagógusképző intézmény közös lapjaként jelent meg, és külön értéknek tekintendő az a tény, hogy mellette, hatására elindult a Módszertani Közlemények Könyvtára sorozat, amely 11 kötettel büszkélkedhet.

1. ábra

A Módszertani Közlemények néhány régi példányszáma

Érdeemes megemlíteni történetével kapcsolatban azt a tényt is, miszerint hatással volt a *Kincskereső* című, gyermekeknek szánt irodalmi lap megjelenésére is. Maga a folyóirat is ez időben – 1971-ben – jelentős változáson ment keresztül. Elindítottak két új rovatot a szerzők: *Új matematikai nevelés* és *Fiatal nevelők fóruma* címmel. Hat évvel később pedig *Új tanterveink* rovattal bővítették a lapot, amely később *Tanterveink* rovattá alakult át. Érdeemes a történetéből kiemelni az 1994-es esztendőt. Ebben az évben egy friss rendelet miatt a *Módszertani Közlemények* című folyóirat nem működhetett tovább, hanem egy bírósági határozattal *Módszertani Közlemények Baráti Társaság* néven társadalmi szervezetként létezett.

A pedagógus célcsoport számára készült folyóirat 2009-ben igyekezett rovatrendszerit megtartani, ugyanakkor ezek tartalmi körét több új elemmel is kibővítette. A 21. század első évtizedének végén a NAT implementációjával kapcsolatos feladatok mellett megjelentek a pedagógiai gyakorlatban folytatott kísérletekről szóló beszámolók, aktuális pedagógiai, módszertani kutatások eredményeiről olvashatott a célközönség, de tájékozódhatott a korszerű nevelési módszerekről, az iskolastruktúrák átalakításáról, valamint aktuális pedagógiai programokról is. A módszertani novumok sokszínű bemutatása a pedagógusok mindennapi munkájának megtervezését, élményszerűvé tételét segítette. Megjelent ez évtől egy új irányvonal is a folyóiratnál: a természettudományos tantárgyakkal foglalkozó írások is egyre gyakrabban helyet kaptak a lap hasábjain. A szerkesztők gondosan ügyeltek arra, hogy az újonnan megjelenő tantárgyak – kommunikáció és beszédtechnika, környezetismeret, képességfejlesztés, deviáns tanulói magatartás – metodikája is bekerüljön a közölt cikkek sorába.

Hatalmas érték, tudás, segítő ötlet, előre vivő gondolat tette országosan is ismertté, elterjedté a folyóiratot, amelynek olvasótábora az évek során a határon túl élőkkel is gazdagodott. A lap szerkesztői mindent megtettek azért, hogy folyamatosan magas színvonalú, válogatott írások jelenjenek meg, amelyek segítik a leendő pedagógusok és a katedrán álló tanárok munkáját. Mindenképpen érdemes említést tenni Dobcsányi Ferenc munkájáról, aki 2003-ig a lap főszerkesztőjeként irányította annak működését. A Juhász Gyula Tanárképző

Főiskola 1. Számú Gyakorló Általános Iskolájának (ma SZTE JGYPK Gyakorló Általános Iskolája) szakvezető tanáraként nemzedékekkel szeretettte meg az irodalmat, az olvasást, miközben töretlen lelkesedéssel dolgozott a folyóirat megjelenésén is.

Említést kell tennünk Rozgonyiné Molnár Emma tanárnőről, aki a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Magyar Nyelvészeti Tanszékének nyugalmazott főiskolai tanára, a nyelvtudományok kandidátusa. Két évtizeden keresztül kiemelkedő szerepet töltött be az országos metodikai folyóirat történetében, hiszen főszerkesztő-helyettesként az ő irányítása alatt számos fiatal kolléga folytathatott eredményes publikációs tevékenységet (Rozgonyiné Molnár 2011). Áldozatos és lelkes munkájának fontos szerepe van abban, hogy a folyóirat a mai napig fennmaradt, színvonala, népszerűsége azóta is töretlen.

Mindenképpen említést érdemel a folyóirat jelenlegi vezetője, Bácsi János, aki a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyakorló Általános Iskolája és Napköziotthonos Óvodájának igazgatója. 2012. január 1-jétől a lap a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar tulajdonába került. Megjelenésére a dékán, Galambos Gábor vállalt garanciát, és átmenetileg a főszerkesztői feladatok ellátásával a Juhász Gyula Gyakorlóiskola igazgatóját, Bácsi Jánost bízta meg. Az új főszerkesztő mellett két társszerkesztő – Annus Gábor és Jancsák Csaba – is helyet kapott a lap háromtagú szerkesztőbizottságában. A szerkesztőbizottság tagjai: Szabóné Bárdos Csilla (Pécs), Ember Sándor (Debrecen), Munkácsi László (Budapest), Sándor József (Eger). Az új szerkesztőbizottság az első, 2012. januári számot még nem önállóan, hanem a korábbi szerkesztőségi tagokkal együtt készítette el. A lap megjelenésében jelentős változás nem következett be, továbbra is megmaradtak a korábbi lapszámokból jól ismert rovatok, és évente öt alkalommal adják ki.

Egy újdonság azonban gyökeres változásokat eredményezett. Egy olyan weboldalt hoztak létre a készítők, amelyen megjelentethettek tanítási órarészleteket, digitális tananyagokat, amelyek főként az általános iskolai diákok eredményes nevelését, oktatását, a pedagógusok módszertani megújulását, módszertani kitekintését, a hatékony munkaformák közkinccsé tételét szolgálták. Ezáltal utat nyitottak a pedagógiai kutatások legfrissebb elméleti és gyakorlati eredményeinek széles körben történő megismertetéséhez. A weboldal a www.methodus.hu oldal megnyitásával érhető el, ez a *Módszertani Közlemények* online kiadása (1). A *Módszertani Közlemények*be beküldött és közölt cikkek rövid átfutási idővel a m@thodus.hu oldalon is olvashatók. Hiszen a *Módszertani Közlemények* és a m@thodus.hu szerkesztősége a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Támogatásával szoros együttműködésben dolgozik. A folyóirat 2012-ig évi 5 alkalommal jelent meg. 2013-ban csak 4 példányszám látott napvilágot, ahogy 2014-ben is csak négyszer jelent meg. 2015-ben még egy nyomtatott példánnyal találkozhattunk, majd ezt követően az online változatot olvashatjuk. A m@thodus.hu felelős szerkesztője Annus Gábor, szerkesztői: Dombi Józsefné, Kisföldi Zsófia, Kuspi Zsolt, Papp Adrienn, Szili Henrietta, Tímár Marietta. A szerkesztőbizottság tagjai: Balogh László, Gálfi Márta, Herbszt Mária, Jancsák Csaba, Karancsi Zoltán, Macelka Noémi, Mágoriné Huhn Ágnes, Pukánszky Béla, Szabó Klára és Raátz Lajos.

Az online változat megjelenésével az oldalt létrehozók célja az volt, hogy olyan online elérhető felületet biztosítsanak a pedagógusoknak és a pedagógia iránt érdeklődőknek, ahol a tanulással, a tanítás módszereivel, eszközeivel, a pedagógiai folyamatok változásaival kapcsolatosan juthatnak naprakész információkhoz. A nyitóoldalon a magyar oktatási rendszer felépítését figyelembe véve kialakított témaköröket találunk: óvoda, alsó tagozat, felső tagozat, középiskola, felsőoktatás, valamint külön címszó alatt a *Módszertani Közlemények*et. Az iskolatípusok egyes címszavait megnyitva érhetjük el az adott területhez tartozó cikkeket, míg a *Módszertani Közlemények* címszót megnyitva a folyóirat eddig megjelent példányai sorakoznak. A m@thodus.hu oldalon tárgyszavak, témakörök szerint is kereshetünk: tantárgymódszertan, nevelélmélet, gyógypedagógia, pedagógiatörténet, napközi, szemle, ünnepi műsorok, videók, kitekintő, hasznos holmik és a m@thodus.hu archívuma lelhető fel.

A sort a *Tantárgymódszertan* nyitja meg. Az itt megjelenő írások módszertani nívumokat, jó iskolai, óvodai gyakorlatokat, a megszokottól eltérő tanítási órákat mutatnak be. Nem vállalkozhatok ezen írás keretein belül kitérni minden szerző minden írására, csupán válogatást mutatok be. Imre Rubenné *A szóelemzés szerinti írásmód elvének alapozása hangkapcsolat-gyakorlatokkal* (Imre 2014) című tanulmányában az érdeklődők hasznos gyakorlati feladattípusokat, példákat találnak saját pedagógiai munkájukhoz.

2. ábra
A Módszertani Közlemények 2014. évi 1. számának borítóképe

A helyesejtés-tanítás a beszéd automatizmusainak a finomítása, fejlesztése és korrigálása, amelyet a köznyelvi kiejtés normái mellett a nyelvi kommunikáció szabályszerűségei is behatárolnak. A helyesejtés elsajátítása sok esetben nehéz feladatnak bizonyul a tanuló számára. A szerző jelen írásában azt mutatja be, hogy a tanítási órákon a helyesejtési gyakorlatok közül az időtartam-gyakorlatokat használva sikeresen és eredményesen megalapozhatjuk helyesírásunk egyik fontos alapelvének az elsajátítását: a kiejtés szerinti írásmód elvét. Ezekkel a szerző által bemutatott időtartam-gyakorlatokkal a magánhangzók és a mássalhangzók rövidegének/hosszúságának a különbségére taníthatjuk meg a diákokat. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a kiejtés és a helyesírási norma között lényeges különbség van, valamint hogy a magyar helyesírás figyelmen kívül hagyja a nyelvjárási, archaikus vagy egyéb, a normától eltérő ejtészváltozatokat. A cikk szerzője megállapítja, hogy a legtöbb gondot a gyermekek számára az *i – í, u – ú, ü – ű* hangzópárok okozzák. A gyermekek először szűkebb otthoni környezetükben sajátítják el a nyelvet, és ez Magyarországon legtöbbször regionális jellegű. Ezt a jellegzetességet kiejtésükben őrzik, továbbviszik, egyéni színezetűvé téve vele beszédüket. A pedagógus feladata itt nagyon fontos. A nyelvi normára is meg kell diákjait tanítani, mindemellett meg kell értetni diákjaival, hogy tájnyelvi kiejtésüket is büszkén vállalják. A cikk további részében olyan időtartam-gyakorlattípusokat sorol fel a szerző, amelyekkel megalapozható az első osztályos kisgyermeknél helyesírásunk egyik alapelvének az elsajátítása. Ilyen feladattípus a hangzópárok összevetésének a vizsgálata, amelyben a párba írt szavak közti különbséget kell észrevenni és helyesen hangoztatni tanári minta után.

A további feladattípusok:

- a szó végén lévő magánhangzók/mássalhangzók megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- a szóvégi *-ul/-ül* megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- az *-ít* végű igék megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;

- a *-t* tárgyragos szavak megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- a szó belsejében a *p, l, n, m, g* hang kettőzésének megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- az ingadozó kiejtésű szóalakok megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- a kettőzött kétjegyű mássalhangzók megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- a hasonló hangzású szavak megfigyelése és hangoztatása tanári minta után;
- a jelentéskülönbség felfedezése magánhangzó/mássalhangzó eltérése alapján;
- az időtartam érzékeltetésének gyakoroltatása szövegolvasással: versek, találós kérdések, mondókák, szólások, közmondások, szóláshasonlatok.

A *Neveléstudomány* címszó alatt olvashatjuk Mačaj Mónika és Žovinec Erik *Az agy fejlődését befolyásoló tényezők és a beszéd fejlődése* című írását (Mačaj–Žovinec 2013).

3. ábra

A Módszertani Közlemények 2013. évi 2. számának borítóképe

A szerzők megállapítják, hogy a „beszéd és a nyelv elsajátítása összefügg a gyermek fizikai fejlődésével” (Mačaj–Žovinec 2013). A közölt tanulmány a KEGA 003UKF-4/2012 „Az educatio, mely az agy felbecsülésére fekteti a hangsúlyt” című kutatási feladat részeredménye. A szerzőpáros megállapította, hogy három tényező befolyásolja az agy funkcióinak a fejlődését:

- a) Genetikai tényezők, amelyek már a fogantatás pillanatában is jelen vannak. Tartalmazzák a Földön eddig élt generációktól származó információkat.
- b) A környezet hatása, amely által fejlődik az egyén minden öröklött adottsága. Ilyen lehet a család, a szülők, a nevelés, a tágabb szociális környezet.
- c) Az ember saját aktivitása, azaz azon tény, hogy az egyén mennyire hajlandó fejleszteni saját öröklött genetikai tényezőit.

Az emberi agy méretével és növekedésével kapcsolatban megállapították, hogy az emberi agy legintenzívebben az első két életévben növekszik. Az agy egyes részei közül növekedési ütemével kitűnnek az agy hemiszférái. A hemiszférák a beszéd és a nyelv működésekor töltenek be fontos szerepet. Az agy plaszticitásával

kapcsolatosan pedig megállapították, hogy ez az emberi agy kulcsfontosságú tulajdonsága. Kutatásaik során azokat a gyermekeket vizsgálták, akik normális, egészséges fejlődés során hirtelen valamilyen agyi károsodást szenvedtek, és a bal oldali hemiszférában történt a sérülés. Ilyenkor afáziajellegű kommunikációzavar lépett fel a vizsgált egyéneknél. A kutatópáros megállapította, hogy a beszédben bekövetkezett zavar annál hamarabb állt helyre, minél fiatalabb életkorú gyermekeknél történt az agyi sérülés. A gyermekek agya ugyanis sokkal nagyobb plaszticitással rendelkezik, mint a felnőtteké. Emiatt az agy sértetlen részei akár át is vehetik a nyelvi funkciót.

Bácsi János „*Az én mesekönyvem*” projekt bemutatása (Bácsi 2014) címmel megjelent írása egy teljes projekt megvalósításának rögzös, de örömteli útját mutatja be a tervezéstől a projektzáró rendezvényig. Írásában ismerteti a projektmunka nehézségeit, szemlélteti azokat a metodikai alapokat és alapelveket, amelyekre a projekt épül. A cikk képeket mutat be (projektzáró meghívó), valamint a projektzáró rendezvény videofelvételét adja közre, amelyben a gyerekek által írt meséket dolgozták fel. A befogadás-központú tanítás, a drámapedagógia, a kooperatív tanulás, a kritikai gondolkodás példái a szerző reményei szerint ösztönzőleg hatnak a pedagógusok munkájára, és mind többen vállalják fel a projektmunka nehéz és időigényes feladatát, amelynek eredményessége azonban a projektzáró rendezvény tanúsága szerint is vitathatatlan.

Hágen András *Racionális gondolkodás a környezetvédelem oktatásában* (Hágen 2015) című tanulmányában gyakorlati példák segítségével szemlélteti a racionális gondolkodás fejlesztésének az útját. A szerző által bemutatott egyszerű feladatok igazolják, hogy pusztán világos logikai gondolkodás útján is lehetséges jó megoldásokat találni a mindennapi élethelyzetekben előforduló problémákra. Mindehhez nem szükséges kitűnő matematikai tudás vagy komoly fizikai ismeret. Ezt az utat követve a diák és a tanár egyaránt sikerélményhez jut a tanítási órán, ezáltal később egyre nagyobb szerepet kap majd a logikus gondolkodás fejlesztése.

Szabó Attila és Borkovics Margit *Boldogságóra az iskolában* (Szabó–Borkovics 2015) címmel megjelent írásában a flow (öröm, élmény) érzéséről, annak az iskolai pedagógiai tevékenységbe beépített formájáról ír. Megállapításuk szerint a flow segít legyőzni a monotonitást, nemcsak sport, hobbi üzése közben, hanem elérhető szellemi tevékenység során is. A cikk kitér a kihívásképesség páros egyensúlyára, bebizonyítva, hogy megfelelő szintű kihívás elé állítva tanulóinkat kiváltható a flow élménye. Ez szubjektív élmény, amelynek elérése a tanulói személyiség egészséges, harmonikus fejlődéséhez nélkülözhetetlen. Olyan sajátos örömforrás, amely biztos alapot ad az oktatás minden területén az eredmények eléréséhez, a tanulói személyiség fejlődéséhez. A szerzők nyolc tanítási órát mutatnak be, az itt fellelhető ötletes és sokrétű feladatok jól alkalmazható példaként szolgálnak az olvasóközönség számára. A bemutatott órákon példákat találunk a szociális kompetenciák játékos fejlesztésére, az általános kondíció fejlesztésére, bemutatnak egészségfejlesztő terápiás gyakorlatokat az együttműködés és az önbizalom fejlesztésére. Találunk példát csoportmunkára, koordinációs készségek fejlesztésére, játékos stresszoldásra vagy éppen a lelki egyensúly megteremtésére.

A *Szemle* rovatban közli az online folyóirat Lékáné Szalóki Anett cikkét *Játék a tanulás – Oroszlány Péter tanulásmódszertanának megalapozása óvodáskorban* címmel (Lékáné Szalóki 2013). A cikk írója Oroszlány Péter *Tanulásmódszertan* (2010) című könyvét felhasználva óvodáskorúak játékos fejlesztését mutatja be. Az elméleti útmutató mellett sok hasznos, a mindennapi gyakorlatban is jól felhasználható gyakorlati példát ad.

4. ábra
A Módszertani Közlemények 2013. évi 3. számának borítóképe

Végigvezeti az olvasót a módszer alkalmazásának minden lépcsőfokán, részletesen értelmezve is őket:

- a befogadásra alkalmas állapot előkészítését,
- a helyes szokások kialakítását,
- a játékos lehetőségeket a tanulási képességek fejlesztésére, a tiszta és helyes beszéd elsajátítására, a szövegértés fejlesztésére, az emlékezet erősítésére, a logikus gondolkodás kialakítására.

A bemutatott írások példázzák a *Módszertani Közlemények* sokoldalúságát. A következő lapszámok remélhetőleg továbbra is a kitűzött célokat szem előtt tartva nyújtanak majd hasznos segítséget a pedagógustársadalom minden tagjának. Bízunk abban, hogy a szerkesztők továbbra is a tőlük megszokott kimagasló színvonalon folytatják eddigi munkájukat, és az online változat még több pedagógushoz jut el, hiszen nagy szükség van rá minden oktatási intézményben.

Irodalom

- Bácsi János 2014. „Az én mesekönyvem” projekt bemutatása. <http://www.jgypk.u-szeged.hu/methodus/category/tantargymodszertan/> (2015. augusztus 30.)
- Hágen András 2015. Racionális gondolkodás a környezetvédelem oktatásában. <http://www.jgypk.u-szeged.hu/methodus/category/tantargymodszertan/> (2015. augusztus 30.)
- Imre Rubenné 2014. A szóelemzés szerinti írásmód elvének alapozása hangkapcsolat-gyakorlatokkal. *Módszertani Közlemények* 1: 1–11.
- Lékáné Szalóki Anett 2013. Játék a tanulás – Oroszlány Péter tanulásmódszertanának megalapozása óvodáskorban. *Módszertani Közlemények* 3: 9–15.
- Mačaj Mónika – Žovinec Erik 2013. Az agy fejlődését befolyásoló tényezők és a beszéd fejlődése. *Módszertani Közlemények* 2: 1–5.

Rozgonyiné dr. Molnár Emma 2011. A Módszertani Közleményekről. *Anyanyelv-pedagógia* 1. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=305> (2015. szeptember 8.)

Szabó Attila – Borkovics Margit 2015. Boldogságóra az iskolában. <http://www.jgypk.u-szeged.hu/methodus/category/tantargymodszertan/> (2015. augusztus 30.)

(1) m@thodus.hu. www.methodus.hu (2015. szeptember 1.)

Kelemenné Széll, Zsuzsanna: Familiarization of the culture of teaching methodology

Az írás szerzőjéről

Kelemenné Széll Zsuzsanna

Galamb József Mezőgazdasági Szakképző Iskola, Makó, Magyarország

[kelemennezsuzsanna\[kukac\]gmail.com](mailto:kelemennezsuzsanna[kukac]gmail.com)